

Sevilay KAYGALAK ve Zeynep KILIÇ
Dr. Dr.
Mersin Üniversitesi

DİYALEKTİK ve MADDECI BİR FEMİNİZM MÜMKÜN MÜ?

İnsani özgürleşmenin hâlâ en vaatkâr siyaseti olarak kabul edebileceğimiz Marksizmin, kadınların kurtuluş mücadelesi ile ilişkisi hep tartışılmalıdır. Açıkça ortaya koymak gerekir ki, uzunca bir süre, Marksizm, feminizmi devrimci yoldan burjuva, liberal bir sapma olarak değerlendirirken feminizm de Marksizmi soyutlamalar ve genellemelerden ibaret dışlayıcı, baskıcı bir ‘büyük anlatı’ addederek mahkum etti. Kuşkusuz ikisi arasındaki mesafeyi azaltmak ya da popüler bir deyişle “mutsuz evliliği” düzlüğe çıkarmak yolunda, L. Vogel, M. Barrett, J. Brenner, H. Hartmann, S. Himmelweit gibi sosyalist feministlerin katkılarıyla önemli yollar alındı. Ancak marksist ve feminist düşünce ve siyasal pratik arasındaki gerilim hâlâ aşılmış değildir. Bu gerilimin her iki cepheden kaynaklanan nedenleri ileri sürülebilir.

Bir neden, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin Marksistler tarafından öncelikli bir gündem olarak ele alınmamasıdır. Kapitalist toplumsal ilişkiler bütünü içinde, emek-sermaye çelişkisinin ötesinde görünüm ve biçimlerle ortaya çıkan, ırk/etnisite ve cinsiyet temelli, çok katmanlı sömürüye karşı birleşik bir mücadele pratiğinin geliştirilemeyişi olarak ortaya koyabiliriz bu sorunu. Kuramdan kaynaklı bir gerilim ise, soyun yenilenmesi anlamındaki yeniden üretim alanının, kapitalizmin tarihsel koşullarının analizinde gözardı edilmesiyle ilgilidir. Marx’ın bu anlamdaki yeniden üretimi, “içgüdüler” düzeyinde ele alması ve teorik bakışının dışına çıkarması, cinsiyet eşitsizliğinin kapitalizme özgü tarihsel biçim ve ilişkilerini içeren bu alanın Marksizmin ufku dışında kalmasını beraberinde getirmiştir (Acar-Savran, 29-31).

Feminizm söz konusu olduğunda ise, cinsiyet farkının toplumdaki bütün diğer eşitsizlikleri kuran zemin olduğu kabulü, özcü bir kadın kimliği anlayışı, kadınlar arasındaki sınıf, etnik/ulusal aidiyet ve cinsellik açısından ortaya çıkan ayrışmaların görmezden gelinmesi, özellikle 1970’lerin ikinci yarısından itibaren kadın mücadelesinin bir kimlik siyasetine indirgenmesi gibi yaklaşımlar gerilimin kaynakları olarak gösterilebilir.

Hangi sınıftan ya da kesimden olursa olsun bütün kadınların ezildiği şüphe götürmez. Diğer taraftan yaşamı devrimci bir tarzda anlamının ve dönüştürmenin aracı olan Marksizmin kadınların kurtuluş mücadelesine katacakları üzerine muhakkak düşünmek gerek. Özellikle kadınların emeklerinin denetlenmesi ve bu emeğe el konulma süreçlerinin cinsiyete dayalı ezilme ve sömürü olgusunu açıklamadaki merkeziliği göz önünde tutulduğunda, Marksist yöntemin toplumsal cinsiyet bakış açısından yapılan araştırmalara katkısı göz ardı edilemez. Dolayısıyla bildirinin amacı, Marksizm ve feminizm arasında kaçınılmaz bir ittifak gereği vurgusuyla, toplumsal cinsiyet ilişkileri alanındaki maddeci ve diyalektik açılımı ilerletmek ve aynı zamanda Marksist kuramda kapitalist sömürünün cinsiyet temelinde ortaya koyduğu farklılıklara ilişkin kavrayışı derinleştirmek biçiminde ortaya konabilir.